

De câțiva ani în zona cetăților dacice din Munții Orăștiei a început o adevărată „vânătoare” a vestigiilor patrimoniale mobile. Sunt vizate, cum bine se cunoaște, în primul rând, piesele din metal prețios care au luat, de cele mai multe ori, drumul piețelor occidentale (și nu numai ș.a.) de asemenea obiecte. În urma acestor devastatori rămân zeci, dacă nu sute, de alte materiale, din fier mai ales, care scoase la lumină pe această cale își pierd, dacă nu valoarea informațională, cel puțin contextul arheologic ce ar putea oferi informații inedite despre daci și civilizația acestora. Așa se face că în lipsa unei legislații menită să stopeze din față acest veritabil jaf, ce s-a extins și în alte locuri deținătoare de vestigii, palidele măsuri administrative rămân doar pe hârtie, cei domici de „chilipiruri” istorice continuând-și nestingheriți activitatea.

O expoziție cu tema „Tezaurul arheologic în pericol” organizată de Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva, cu ocazia celei de a XXXV Sesiuni naționale de Rapoarte arheologice (Suceava, mai 2001) încerca să prezinte doar o infimă parte din piesele de patrimoniu recuperate în ultima vreme. La rândul lor E. Iaroslavschi, O. Bozu, Șt. Chișu, D. Benea, I. Ferencz au publicat recent¹ în volumul *Studii de istorie antică* dedicat lui Ioan Glodariu, câteva articole ce au ca subiect introducerea în circuitul științific a unor descoperiri dacice de la Grădiștea Muncelului, constând din unelte, arme și alte ustensile din fier și bronz rămase pe loc după intervenția „căutătorilor de comori”.

Or tocmai despre asemenea descoperiri ne vom ocupa și noi în cele ce urmează; cele patru piese din fier ne-au fost oferite întâmplător în toamna anului 2000 în localitatea Beriu, nu departe de zona cetăților dacice.

Din sumarele informații furnizate, reiese faptul că aceste obiecte, alături de altele văzute de descoperitori, au fost găsite în locul numit Vîrtoape („la Tipter”). Cunoscut în literatura de specialitate sub denumirea de Culmea Vîrtoapelor și de aici Coasta Vîrtoapelor² situate pe partea dreaptă a văii Anineșului, ca cele localizate la „Groapa” și mai ales „Sub Cununi” aceste puncte au oferit, în decursul timpului, mai multe descoperiri constând din conducte și elemente din ceramică pentru aerisirea apei, apoi urme ale unei întinse așezări dacice și a uneia romane cu ziduri, materiale de construcție, un tezaur monetar și două altare votive închinat Victoriei Augusta (IDR, III/3, 276) și lui Apollo Augustus (IDR, III/3, 275) de către M. Statius Priscus și L. Aemilius Carus, guvernatori ai Daciei. Mai mult chiar, o ipoteză verosimilă a lui I. Glodariu plasează aici localitatea Ranisstorum, legată de capturarea regelui Decebal³.

Revenind la piesele noastre să spunem că ele au fost restaurate și se află acum în colecțiile Muzeului Unirii din Alba Iulia.

1. Vârf de lance, lungime 9 cm, cu nervură mediană aplatizată. Tubul de prindere este circular. Face parte din categoria armamentului ofensiv al dacilor și romanilor, cu numeroase analogii pentru a mai fi menționate, aceasta în ideea de acum verificată, că alături de armele specifice dacilor – sica și falx - restul armamentului dacic este identic cu cel similar utilizat de către romani⁴.
2. Vârf de sulită (pillum), lungime 17,5 cm, formă conică prelungită cu vârful ascuțit, în patru muchii. Identic ca formă cu sulite romane cunoscute mai ales în castrele auxiliare din provincie dar și cu cele dacice descoperite în fortificațiile din interiorul arcului carpatic.

Semne de întrebare asupra autenticității dacice au ridicat, până la efectuarea unor analize metalografice următoarele piese care fac parte, în opinia noastră, din atelierul unui artizan orfevrar.

3. Nicovală, lungime 11,2 cm. Formă cunoscută, adică trunchi de piramidă în patru muchii. Capătul superior are forma unui dreptunghi de 2,2 x 2 cm.

¹ Studii de istorie antică, Cluj-Napoca, 2001, p.127-158.

² I. Glodariu, E. Iaroslavschi, A. Rusu, Cetăți și așezări dacice în Munții Orăștiei, București, 1988, p.75-76; I. Glodariu, E. Iaroslavschi, A. Rusu-Pescaru, Fl. Stănescu, Sarmizegetusa Regia capitala Daciei preromane, Deva, 1996, p.78.

³ I. Glodariu, Apulum, 19, 1981, p. 51-55.

⁴ I. Glodariu, E. Iaroslavschi, Civilizația fierului la daci, Cluj, 1979, p. 129-142; I. Glodariu, Crișana, antiqua et mediaevalia, Oradea, 2000, p. 11.

Ca o noutate în cadrul acestei categorii de unelte se detașează veriga-inel ce face corp comun cu piesa propriu-zisă și apoi, i-am spune „umărul” patrulater bine reliefat deasupra „cuiului” pentru fixare în lemn.

4. Nicovală lungă de 7 cm. Partea utilizată pentru prelucrare este pătrată (2,4 x 2,4 cm) cu vizibile urme de lovire cu ciocanul. Vârful ascuțit, pentru fixarea în suportul de lemn, mult mai scurt decât la piesa anterioară. Subliniem și în acest caz apariția verigii-inel.

Înainte de a încheia vom prezenta buletinul de analiză metalografică realizat în laboratorul Întreprinderii mecanice Cugir (jud. Alba).

C=0,40%
Si=0,25%
Mn=0,12%
P=0,22%
S=0,004%
Cu=0,03%
Fe=99,03%

Comparând datele noastre cu cele realizate pentru piese din fier de la Grădiștea Muncelului, ale căror analize apar în monografia lui I. Glodariu, E. Iaroslavski, *Civilizația fierului la daci*, ed. Dacia, Cluj, 1979, p. 32-34, observăm că pentru cele analizate la Cluj, procentul de carbon variază între 0,28-0,71%, iar pentru cele ale noastre C este de 0,40%, rezultatele confirmând natura dacică a descoperirilor de care ne ocupăm. Buletinul de analiză spectrală de la Cluj, indică prezența elementelor siliciu, mangan, cupru și fier în proporție mai mare decât 0,001, așa cum apar și în buletinul de analiza efectuat la Cugir.

Prezența fisurilor formate la cald, existența unor oxizi și silicați indică procedeul realizării pieselor prin batere într-un atelier local ce funcționa, probabil, în apropierea Sarmizegetusei Regia, pe terasele masivului Vîrtoape.

LES PIÈCES EN FER Á GRĂDIȘTEA MUNCELULUI

Résumé

On présente quatre pièces en fer découvertes dans la région de la capitale dacique Sarmizegetusa-Regia-Vîrtoape. Les outils décrits ont été trouvés par les « chercheurs de trésors » qui réalisent, des années déjà, les fouilles clandestines dans cet endroit.

Liste de l'illustration

- Fig. 1. La pointe de lance
Fig. 2. La pointe de pique
Fig. 3. L'enclume (photo + dessin)
Fig. 4. L'enclume (photo + dessin)

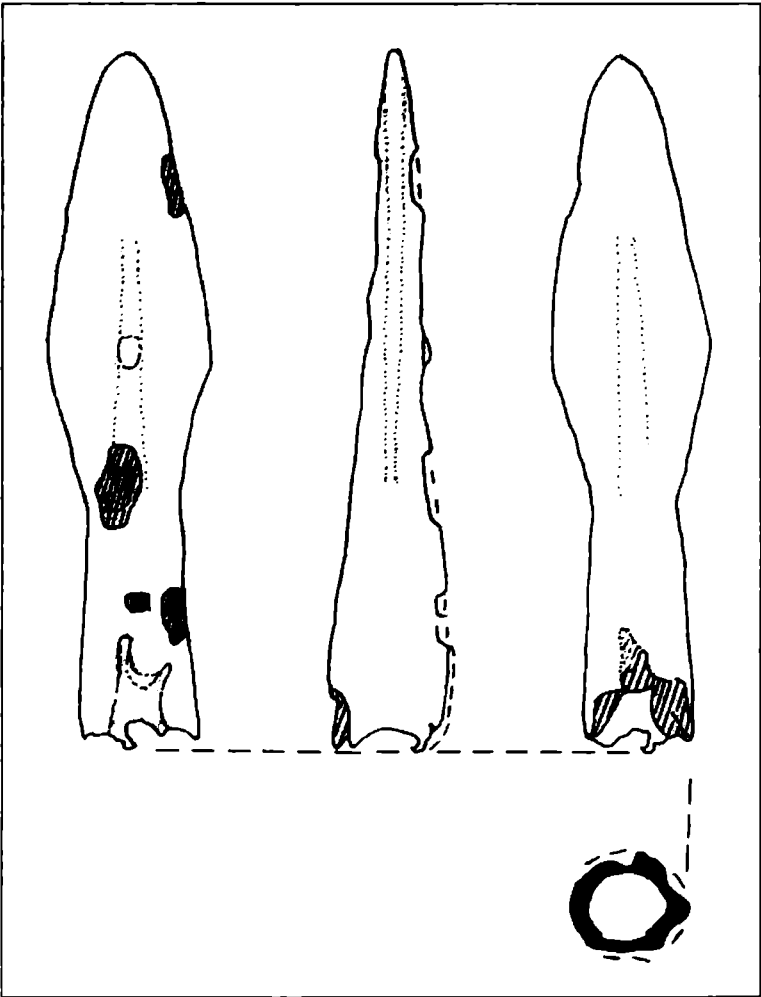

Fig. 1. Vârf de lance

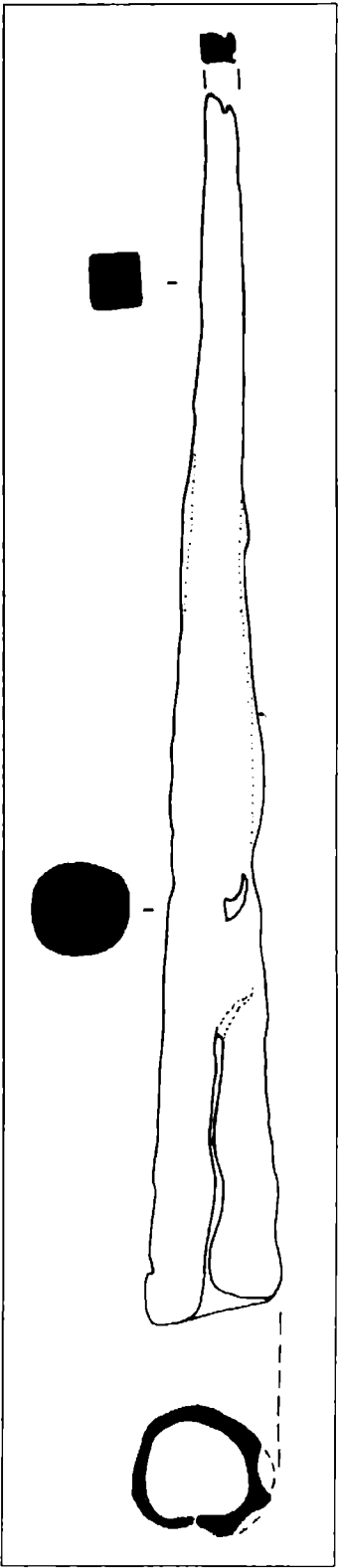

Fig. 2. Vârf de suliță (pillum)

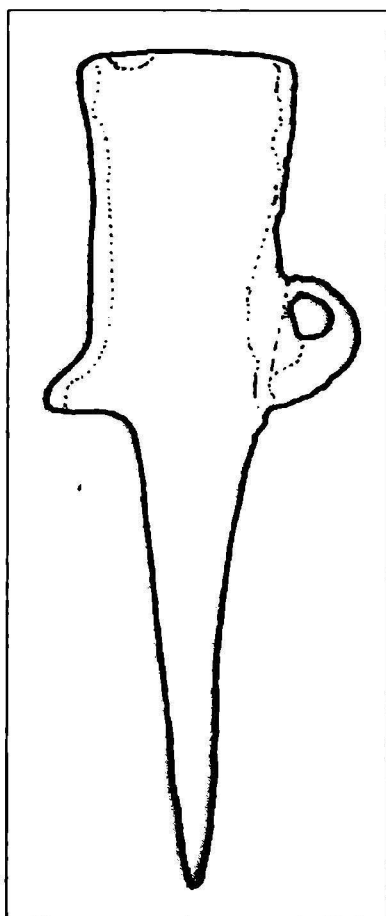

Fig. 3. Nicovală (foto + desen)

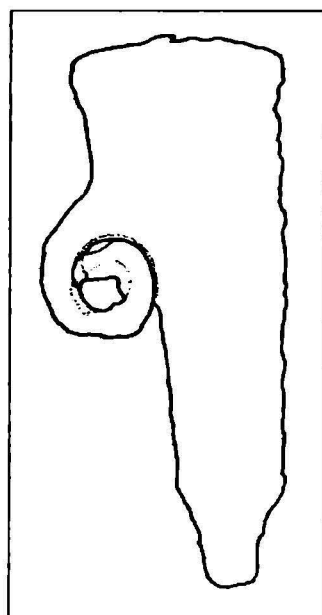
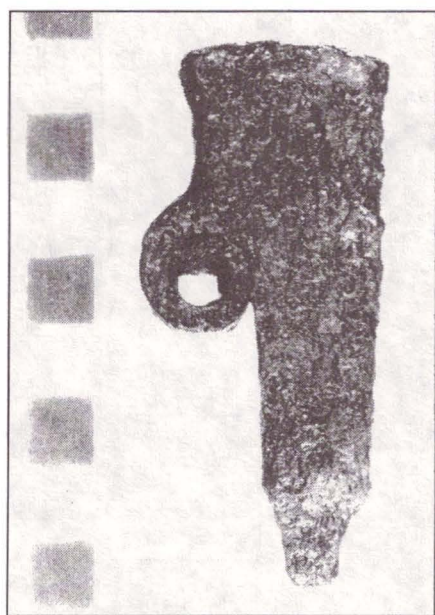

Fig. 4. Nicovală (foto + desen)